

Marosvásárhelyi hangversenyek

1. Az Állami Ének és Tánc Együttes énekkari estje

Az utóbbi években a marosvásárhelyi Állami Ének és Tánc Együttes jelentősen fejlődött. Különösen dicséretes az a munka, amelyet az Együttes a karéneklés terén kifejt. Az énekkart annak idején lehetséges, jóhangú műkedvelőkből toborozták, s a rendszeres zenei nevelés eredményeként ma már igényes feladatokat megoldására vállalkozhatnak.

Legutóbbi kórushangversenyük vezényletére Nagy Istvánt hívták meg, akit egyébként is mély érzelmi szálak fűznek Marosvásárhelyhez, hiszen karvezetői munkásságát ebben a városban kezdte meg. Erthető az érdeklődés, amely szereplését megelőzte.

A hangversenyt friss, eleven hangvételű tömegdalok nyitották meg, amelyek boldog, szabad életünkről énekelnek. Szerzői: Vasile Popovici, Laurențiu Profeta, Birtalan József és Szalay Miklós fiatal zeneszerzők, maguk is ebben a felszabadult világban nevelkedtek. Dalaikban az élet szépségét, a napsugaras jövőt hirdetik. Majd népzeneben fogant, színes karműveket adtak elő Sigismund Toduțătól, Tudor Jarda-tól, Szvesnyikovtól és Márkos Alberttől. Erződött, hogy a karmester e kórusművek összes szépségeinek érvényesítésére törekedett. Oszi lírát, borongós hangulatot és férfias zárt-ságot hallottunk ki Jodál Gábornak Majakovszkij költeményére írott kórusművéből, amelynek nehézségeit könnyedén győzte a vegyeskar.

Derűt, játékos kedvet sugároztak Bartók női karra írt darabjai; a dalosok igen nehéz feladatokat oldottak meg tiszta, értelmes előadásukkal.

A hangverseny második részében középkori többszámú művek szerepeltek. Az előadott régi kórusok közül Monteverdi Arienne búcsúja, Gesualdo Várak és Scandelli Bon giorno madonna című szerzeménye aratta a legnagyobb sikert. A marosvásárhelyi kórus hibátlanul oldotta meg kényes és izgalmas feladatát. Tisztán énekeltek és biztonság-gal igazodtak el a többszámúság folyondáros, szövevényes és nemegyszer modern összhangokat idéző hangzatvilágában. Pontos bevágások, hajlékony, karcsú dallamvezetés, a világos és sötét színek hatásos élezése, a művek kedélyének hangszíjja-sa jellemezték az előadott számokat.

A műsort Debussy (Es halkan szól a tamburin) hangulatos, színekben gazdag kórusa zárta le.

Felemelő volt az a lelkesedés, amellyel a marosvásárhelyi Állami Ének és Tánc Együttes kórusa műsorát énekelte. A sikerben nagy része volt Nagy Istvánnak, a kitűnő muzikusként. O egyike azoknak, akik azért harcoltak, hogy énekkari kultúránk megszabaduljon a súlyos tartalmú és szerkezetű kispolgári dalárdák műsorától. Mindig is hirdette, hogy a zenei múlt értékeit átmentesse, az új, mai kórusművészet megértése és terjesztése hatáson szolgálja a dolgozó tömegek zenei nevelését, a jó zenei ízlés fejlesztését. A művek sikeres betanításában komoly szerepet vállalt Birtalan Judit, aki a kolozsvári Gh. Dima Zeneművészeti Főiskolán Nagy István jeles tanítványa volt.

LAKATOS ISTVÁN

2. Bartók I. Zongoraversenyének országos bemutatója

A marosvásárhelyi zenei élet egyik legutóbbi jelentős eseménye, Bartók I. Zongoraversenyének bemutatása volt. Ez a mű Bartók zeneszerzői munkásságának abból a korszakából származik, amelyet „neobarokk” alkotói periódusának szoktunk nevezni. Ennek az időszaknak a (1929-1930) munkái — a Zongoraszonáta, a Kilenc kis zongoradarab, az I. Zongoraverseny, a Cantata Profana és a II. Zongoraverseny — nehéz feladatok elé állítják az interpretálókat, mind a technikai problémák megoldása, mind a tartalmi-eszmei kifejezés szempontjából.

Ahhoz, hogy jobban megközelíthessük e művek és közöttük mindegyiket az I. Zongoraverseny komponálás-technikai, eszmei-tartalmi bonyolultságát, elvontságát, ismerünk kell e stíluskorszak kialakulásának indító okait.

A késői romantika puhasága, bomlása az 1920-as években több európai zeneszerzőt új utak keresésére indít. Bartók a barokk-korszak zenéjének elemeihez nyúl vissza, az acélos ritmikát, a szigorú formaszerkesztést, a polifóniát, a témafejlésztés eszközeit onnan veszi. Erthető, hogy szemben a romantikus zenei szövet lágyágával, Bartóknak ebből a stíluskorszakából ránk maradt műveiben a ritmikai elem dominál. Már fiatalkori alkotásaiban megtaláljuk az őt jellemző stílusjegyeket; az Allegro barbaróban, a Zongoraszonáta már felismerhetjük a fiatal komponista muzsikájának két domináló vonását: a robbanó ritmikát és a polifon szövetszövevényre való hajlamot. Az I. Zongoraversenyben ezek az elemek kibontakozottan, fejlettebben, sokoldalúbban jutnak kifejezésre. A ritmus uralma ad magyarázatot arra is, hogy a versenyműben a zongora nemcsak szólóhangszer, hanem egyben ütőhangszer is. Az egész alkotásra a motorizmus, a mozgás változatossága, a ritmusköltészet nyomja rá bélyegét. Bartók zenéjének jó ismerője kell hogy legyen az a zongoravirtuóz, aki hitelen és magas művészi színvonalon szólaltatja meg ezt az állandóan újat hozó, robbanásig feszülő zenei anyagot.

Ugy véljük, Liana Șerbescu, a fiatal fővárosi zongoravirtuóz a szerző gondolatait hűen értelmezte, a részletek egységig forrtak, a bonyolult zenei szövet szépségei érvényre jutottak játékában. Korát meghazudtoló érettséggel, magasrendű intellektuális és gazdag érzelmi átéléssel tolmácsolta a művet. Előadásának biztonsága, határozottsága, keménysége arról győzt meg, hogy Liana Șerbescu jól ismeri a modern zenei anyag megszólaltatásának mesterfoganait. A zongora színvonalainak izlées és sokoldalú kihasználásával játékát változatossá és érdekessé tudta tenni. Mind a versenymű, mind a ráadásul játszott Román táncok egyéni megformálása élményként vésődtek a hallgatók emlékezetébe.

Constantin Bugeanu karmester művészi igényessége, vezényletének

pontossága biztosította a zenekari kíséret rendkívül nehéz szólamainak megfelelő színvonalú megszólaltatását. Jelentős a marosvásárhelyi Filharmonia zenekarának ez a teljesítménye, mert a modern zeneirodalom hasonló igényű, bonyolult ritmusú, nehéz intonációjú műveivel még nem találkozhattak. A megszólaltatás művészi színvonala ezért meglepően jónak mondható. Hiányérzetünk csupán az ütőrészleg vonatkozásában adódott. Nem kaptuk tőlük a partitúra ritmusképleteinek elevegségét, sokszor úgy éreztük, hogy a ritmus robbanó, feszülő ereje helyett elkenet képletek hangzottak el. Valószínű, hogy több próbával az ütősök is — főként a kisdobosok — biztosabb, átértelmezett teljesítményt nyújtottak volna. Így sokszor az volt a benyomásunk: az olvasás annyira lefoglalta őket, hogy a zene kifejezésére nem jutott elegendő idejük. A fafűzők játékát viszont dicsérnünk kell, mert részlegük egységiesen, egyéforrtottan szólalt meg.

HUBESZ WALTER

Zenélő orvosaink

A kolozsvári orvosok zenekara múlt év nyarán, a műkedvelő művészek országos versenyén második díjat nyert. Azóta a zeneszerző Liviu Comes türelmes, gondos vezetésével a zenekar kitartóan dolgozott, s olyan erőket gyűjtött, melyek lehetővé tették további fejlődését. Eppen erről a fejlődésről szeretnék szólni. Erdemes.

Muzsikálásukat hallgatva, nem éreztük, hogy „műkedvelők” ülnek a dobogón — bár maga a szó is egyre kevésbé kicsinyítő vagy elmarasztaló. Nemcsak példás figyelmük és igyekezetük miatt tartjuk őket műkedvelőknél jóval többnek, s nemcsak a zenélő kedv és lendület miatt. Igaz, ezt a lendületet „professzionistáink” hangversenyein is szívesen látjuk!

A megtett út hangszerteknikai tudásukra is vonatkozik. Mintha fűgében játszanának, az összájték pedig — a pontosabb, rugalmasabb ritmus, az egységesebb hangzás — érezhetően javult. Mindez lehetővé tette olyan művészek meghívását, mint Emilia Petrescu sopránénekesnő vagy László Ferenc, az anynyira muzikális fuvolaművész — anélkül, hogy a vendégeknek művészi színvonal tekintetében engedményeket kellett volna tenniük.

Az egybefogás és csiszolás munkájában komoly érdemeket szerzett Kurt Mild, a karmester. Tud lelkesíteni, fegyvelmezni, kellő eréllyel s mégis finoman munkálja elő anyagát; a hanghatások körvonalait biztos kézzel rajzolja meg; a zenei fény és árnyék hatásainak, a „teraszos” dinamika törvényeinek elsősorú ismerője.

A műsor összeállítása is sokat mondott. Egy ma már homályos nevű zeneszerző (Graun) rövid nyitányából kiindulva, Händel és Bach

MIRCEA CRISTESCU

A bukaresti Mircea Cristescut az utóbbi években gyakran üdvözölhettük a kolozsvári Állami Filharmonia hangversenydobogóján. Valamennyi vendégszerzése hatalmas sikert hozott, és ezért talán nem tűnik túlzásnak, ha a rokonszenves fiatal dirigent a kolozsvári zenehallgatók kedvencei közé soroljuk.

Mircea Cristescu művészete mentes minden külsőséges, hatásvadászó elemről. Mély líraiság, poézis, a legfinomabb árnyalatok érvényesítése az, ami egyéniségére leginkább jellemző. Műsorválasztásának szembezők jellegzetessége és erénye, hogy a kevésbé ismert, ritkábban előadott műveket (elsősorban száza-

Mircea Cristescu vezényel

dunk zenéjét) mindenkihez közel tudja vinni, még a zenében járatlanabb hallgatóságához is. Cristescu nevéhez egész sereg modern mű nagyszerű kolozsvári bemutatója fűződik. Sosztakovics I. szimfóniája, Enescu III. szvitje és Kamaraszimfóniája, Bartók Concertója és Zene húros és ütőhangszerekre című műve csak néhány példa a sok közül. Külön érdeme mai hazai zeneszerzőink legjobb műveinek műsorra tűzése és elhelyezése, hiteles tolmácsolása. (Az utóbbi évek legtöbb román filmjének a zenéje is az ő vezényletével került szalagra.) De a hangversenyteremek már régen ismert és nagy előadási hagyományokkal rendelkező műsor-számainak felújításában is mindig figyelemre méltó, egyenit nyújt: Mozart, Beethoven és Dvorzsák szimfóniái, Respighi és Britten zenekari művei új színekkel szólaltak meg pálcája nyomán.

Mi a titka szokatlanul sokrétű és változatos művészi tevékenységének, mely szinte egy teljes életműhöz is elegendő lenne és nem csupán egy pár évtől karmester repertoárjához? Mély és őszinte érdeklődése az új iránt, alkalmazkodó készsége a legkülönböző stílusú művekhez, kitűnő emlékezőtehetsége; és ezekhez az erényekhez még olyan vasszorgalom is párosul, amely biztosítja az előadásra kerülő művek biztos kezelését.

Zenei elképzeléseit félreérthetetlenül, magával ragadó karmesteri technikával juttatja kifejezésre. Karjainak munkája mellett egész testtartása, keze, ujjai, arcanak és szemének kifejezése felfokozottá szücsztívtá. Es közben mégis mesterkéletlen, közvetlen, mélyen emberi. Magatartásáról a próbákon, munkamódszeréről külön tanulmányt lehetne írni; összegezzük talán csak annyiban, hogy jó pszichológus, nem farszítja feleslegesen a zenekart, a zenekar minden egyes tagjában egyenragú együttműködőt lát, felfogása keretein belül szabadon engedi kibontakozni a zenészek egyéniségét. Ezáltal a zenekar olyan belső erőforrásait is felszínre hozza, amelyek esetleg más karmester számára rejtettek maradnak.

Vendégszerzése a zenekarnak fejlődési lehetőséget, a közönségnek mindig forró élményt nyújtanak. Ezért a jövőben is minél gyakrabban visszatérjük Kolozsvárra Mircea Cristescut...

SIMON DEZSO

Ösbemutató - vendégművészek

A Kolozsvári Filharmonia első februári hangversenyén Oláh Tibornak 1955-ben készült, első szimfóniáját adta elő, ösbemutatóként.

Mélyből, nagyon halkan, sötét színekkel indul az első tétel bevezetője (Adagio), majd fokozatosan kibontakozik egy világos, erős, optimizmus sugárzó motívum. Ez a motívó végigvonul az egész művön, egyre színesebbé, egyre tartalmasabbá válna. A második tételben (Adagio) rövidített alakja markánsan jelenkezik, majd fokozatosan bekapcsolódnak a vonások is új zenei gondolatokkal.

A harmadik tételben (Allegro ritmico) talán legszembetűnőbb az alapgondolat ünnepélyes hangulatú kibontása. Az összegező repriz (viszszaterés) az alapgondolat révén az egész mű szerves egységét hangsúlyozza, végső kicsengéseként a szim-

fónia derülítésének. S itt voltaképpen be is fejeződhetett volna a mű, általános szokás szerint, anélkül, hogy bármilyen hiányérzetünk támadhatott volna. A zeneszerző azonban még egy meglepetést tartogat — utrávalóul. A kidolgozás gomolygó fergetegén túl, a repriz-leszürte mondanivaló után elcsitul a zenekar. Pillanatnyi szünet beiktatásával az üstöb váratlan ritmusú, s hirtelen emelkedő crescendojával, az együttes

felkészültségének színvonaláról a mű folyamán néhányszor fogalmat alkothatunk; így például az első tétel kadenciája, a második prestissimo zongoraszója s a harmadik csillogó oktávmenetei, sziporkázó futamai közben. Általában: színei egy árnyalattal erősebbek, határozottabbak, mint ahogy azt megszoktuk.

Benjamin Britten szellemesen felépített Variációk és fuga egy Purcell-temára című művevel zárult a hangverseny. A zenekar teljesítménye az egész estén felülmúlta az átlagos hangversenyek színvonalát. Szinte mindenkinék juott valamilyen szólószűcsük jeneneg részlet — roieg az utolsó mubben. Kiion is ki kell emelni a kurtos tisztán és ritmusban intonált callamot a szimfónia zárófelében, és ugyanott az ustaobos kenyes, drammai crescendoját.

A hangverseny karmestere, Mircea Cristescu gyakori s mindig szívesen látott venege városunknak. Az új művek iránti lelkesedése immár közismert. Nem hátrál meg a nehéz művészi feladatok elől. Türelmes, aprotekos, gondos munkája ezáltal is biztosította a műsorra tűzött művek megszólaltatásának művészi színvonalát. Liszt szavával élve — szívesen vállalja a „kormányos” súlyos felelősséget, mű és közönség előtt.

A mű sodró lendülete, ragyogó virtuozitása, tartalmi mondanivalója lehetőséget nyújtott az előadó sajtós erényeinek megcsillogtatására. Szikavroszkij energikus egyéniség. Imponáló erővel hívta életre a versenymű lenyűgöző monumentalitá-

OLÁH TIBOR
PLUGOR SÁNDOR rajzai

cell-temára című művevel zárult a hangverseny.

A zenekar teljesítménye az egész estén felülmúlta az átlagos hangversenyek színvonalát. Szinte mindenkinék juott valamilyen szólószűcsük jeneneg részlet — roieg az utolsó mubben. Kiion is ki kell emelni a kurtos tisztán és ritmusban intonált callamot a szimfónia zárófelében, és ugyanott az ustaobos kenyes, drammai crescendoját.

A hangverseny karmestere, Mircea Cristescu gyakori s mindig szívesen látott venege városunknak. Az új művek iránti lelkesedése immár közismert. Nem hátrál meg a nehéz művészi feladatok elől. Türelmes, aprotekos, gondos munkája ezáltal is biztosította a műsorra tűzött művek megszólaltatásának művészi színvonalát. Liszt szavával élve — szívesen vállalja a „kormányos” súlyos felelősséget, mű és közönség előtt.

BENKÓ ANDRÁS

CORNEL TARANU